

En sosial matdumping

TORS DAG 6. MAI 2021 • NATIONEN

MOTKULTUR • 3

• Kommentar

Stor stat, små bønder: Etter 70 forhandlinger er timeinntekten til bøndene rundt 150 kroner. Bare annenhver bonde mener forhandlingsretten er et gode.

Foto: Torstein Bøe / NTB

En sosial matdumping

Bondelagene må spørre seg hva det koster å gå i forhandlinger med en regjering som tilbyr dem økt inntektsgap til andre grupper.

Sist helg vedtok KrFs landsmøte – med én stemmes overvekt – at selvforsyningen av landbruksvarer skal øke til 50 prosent. Det er grunn til å tro at Olav Bollestad stemte med mindretallet.

Få dager senere slapp landbruksstateråden et tilbud til matprodusentene som betyr mindre kronetillegg enn andre grupper. Dermed vil bondens inntekt for arbeid forbli nede i området 150 kroner timen. Eller «sosial dumping», som det ville hett på et annet arbeidssted enn jordet.

Å tro at dette skal gi økt matforsyning er det drøyt trossprang, selv for en som tror at 5 brød og 2 fisk kan forsyne 5000.

Fjorårets jordbruksoppgjør ble som en porsjon kyllingnuggets hos McDonalds: Enkelt, kjøpt og billig. I en vår da matberedskap og bønder virkelig var i folks tanker, og forbrukerne var så nervøse at de hamstret dopapir, droppet bøndene inntektsloftet og stilte opp med trygg matproduksjon isteden.

Fjorårets måtehold skulle være såkorn som ville gi rik grøde i år. Men hva er det som kommer, fra regjeringen som har en regjeringsplattform som sier det er viktig

å redusere inntektsgapet? Et tilbud om økt inntektsgap i kroner. Det er ikke sikkert bøndene blir så smidige og rimelige i neste krise.

I sum ble det en stor inntektsøkning for bøndene i 2020 og 2021, påpeker statens forhandlingsleder Viil Søylund.

Den økningen skyldes korona, og kommer etter fire års stillstand i inntekten. Og forhandlingene i vår gjelder for 2022. Da er sjansen stor for at matimporten fra herryhandel og kjedekjøp øker etter koronaårene 2020 og 2021, og bondens inntekter synker.

Beregner partene denne effekten riktig? Og bommer de eventuelt på den høye eller lave siden? Det er svært mye vanskeligere å svare på for 2022 enn for et normalt år.

Årets forhandlingsklima forverres også av at mange bønder er blitt klar over to nokså alvorlige regnefeil i jordbruksforhandlingene. Begge er til bondens ugunst.

Den første heter prosentforvirring. Statens forhandlingsleder insisterer fortsatt på å regne inntektsøkning i prosent. Da kan hun hevde at inntektsgapet krymper, selv om andre grupper får flere kroner ekstra å rutte med i år enn hva bøndene får.

Den andre heter regnskapstilsløring. Staten insisterer på å beregne bondens inntekt ut fra sekkeposten «vederlag til arbeid og egenkapital». Denne summen sier ingenting verken om arbeids- eller kapitalvederlag, og er bare egnet til å tilsløre begge. Selvsagt ønsker ikke statens

forhandlere å synliggjøre hvor dårlig bonden egentlig tjener på arbeidet sitt.

– **Umusikalsk at** bøndene krever 48.000 kroner, mer enn hva lærere og sykepleiere får, sier Frps egen Trygve Hegnar, landbrukspolitisk talsmann Sivert Bjørnstad. Det hadde vært en grei sammenligning dersom kommunene trakk avkastning på egenkapital fra lønnslippen til sine ansatte. Men lærere og sykepleiere slipper å dekke kapitalkostnader av inntekten sin, slik bøndene må.

Opposisjonen værer blod, og har allerede fått ut fiskestanga i det rørte vannet som er forbanna bønder. Men hva vil Nils Kristen Sandtrøen (Ap) og andre rødgrønne landbrukspolitikere gjøre når de (sannsynligvis) skal i regjering og stå for statens tilbud neste år? Vil de regne inntektsgapet i kroner? Vil de synliggjøre hva bonden egentlig tjener på arbeidet sitt?

Lars Petter Bartnes mener statens tilbud viser at regjeringen ikke forstår den store uroen i næringen. Men er det så rart? Hvordan skal staten forstå uroen i en næring som først krever mindre enn i 2008 og 2011, og så vurderer å forhandle på et tilbud om økt inntektsgap?

Og hvis Kjersti Hoff mener staten «håner bøndene», hvorfor vurderer hun å sette seg til bordet med hänerne?

Forhandlingsretten med staten er gull verd for bøndene, mener forsker Klaus Mittenzwei. Bøndene, som ikke har gravd fram mer enn knappe 150 kroner i timeinntekt etter 70 års gullgraving med staten, er ikke så sikre. Landbruksbarometeret fra Agrianalyse viser at bare an-

nenhver bonde mener forhandlingsretten er et gode for norske bønder. Gleden ved å få være med å fordele armod er ikke særlig fylt.

Bøndene får ikke mer penger fra Stortinget av å bryte forhandlingene, forsikrer han som avgjør saken: Frps Sivert Bjørnstad.

Dermed vil hver bonde tape noen hundre- og tusenlapper på å bryte forhandlingene i år. Det synes en god del bønder er helt greit. «Judaspenger», sier flere Fb-debattanter om lønna for å krysse i forhandling og gi regjeringen en signatur å drive valgkamp med.

Jeg forstår dem godt. Ute på jordet kan rak rygg og løftet hode være mer verd enn noen kroner i lomma.

Hans Bårdsgård

Hans Bårdsgård er konstituert debattleder i Nationen